

Προς την Υπουργό Παιδείας κυρία Μαριέττα Γιαννάκου.

Κοινοποίηση:

Υφυπουργό Παιδείας κ. Γεώργιο Καλό.

Υφυπουργό Παιδείας κ. Σπυρίδωνα Ταλιαδούρο.

Γενικό Γραμματέα Υπουργείου Παιδείας, καθ. κ. Ανδρέα Καραμάνο.

Ειδικό Γραμματέα Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης, καθ. κ. Αθανάσιο Κυριαζή.

Ειδικό Γραμματέα Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, καθ. κ. Κωνσταντίνο Σούτσα.

Πρυτάνεις, Κοσμήτορες και Προέδρους ΑΕΙ.

Προέδρους, Δ/ντές Σχολών και Προϊσταμένους ΑΤΕΙ.

Αριθμ. Πρωτ. Γραφείου
Υπουργού Παιδείας
360/17-1-2006

17 Ιανουαρίου 2006

Θέμα: Έλλειμμα Ανθρωπιστικής Παιδείας στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ της χώρας μας

Όπως όλοι μας γνωρίζουμε, η Παιδεία αποτελεί την προμετωπίδα πολιτισμού και ανάπτυξης κάθε χώρας, το κορυφαίο εφόδιο στήριξης του Ανθρώπου, που τον εντάσσει στην χορεία του πνεύματος και των αξιών, δημιουργώντας τον ενσυνείδητο Πολίτη τής προσφοράς και του κοινωνικού αγώνα. Η πρόοδος, η νοοτροπία και το μέλλον κάθε Πολιτείας, καθρεφτίζονται στην Παιδεία που λαμβάνουν οι Πολίτες της.

Το ένα σκέλος της Παιδείας είναι η εκπαίδευση, σε συγκεκριμένα επιστημονικά και επαγγελματικά αντικείμενα. Το άλλο σκέλος είναι η καλλιέργεια της ψυχής και του πνεύματος, κυρίως μέσω μαθημάτων, αλλά και άλλων δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων ανθρωπιστικού χαρακτήρα, που ενισχύουν τις αντιστάσεις στη φθορά και τη διαφθορά, τονώνουν την κοινωνική συνοχή και διατηρούν ανοιχτούς τους ορίζοντες στην ουσιαστική πρόοδο και εξέλιξη, απορροθμίζοντας και ακυρώνοντας ενέργειες και λογικές σήψης και παρακμής.

Στην Ελλάδα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, θα περίμενε κανείς ότι η συνολική μας προσπάθεια στον τομέα της Παιδείας θα ήταν μοιρασμένη εξίσου, ή περίπου εξίσου και στα δύο σκέλη. Παρατηρείται δυστυχώς εδώ και χρόνια, το φαινόμενο υπερκάλυψης της Παιδείας με τον μανδύα της εκπαίδευσης, σε τέτοιο σημείο που έχει ως αποτέλεσμα οι νέοι που φοιτούν στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ της χώρας, στα Ιδρύματα δηλαδή που προετοιμάζουν τους νέους για να στελεχώσουν την Πολιτεία σε όλες της τις δραστηριότητες, να στερούνται των ωφελημάτων της ανθρωπιστικής παιδείας, η οποία μηδενικά σχεδόν, εμφανίζεται στα προγράμματα σπουδών τους (με εξαίρεση τις Φιλοσοφικές, Θεολογικές και άλλες παρόμοιες Σχολές).

Αν όμως τα Πανεπιστήμια, κατά την άσκηση του ρόλου τους, ενδιαφέρονται να προετοιμάσουν στελέχη μόνο με επιστημονική και τεχνολογική κατάρτιση, τότε στερούν την κοινωνία από την ελπίδα της προόδου, μια κοινωνία μάλιστα, που δεν φείδεται κόπων και εξόδων για να σπουδάσει τα παιδιά της, ευελπιστώντας σε ένα καλύτερο αύριο.

Είναι προφανές ότι μια Πολιτεία, που φροντίζει τα επιστημονικά της στελέχη να γνωρίζουν μόνο τριγωνομετρία, λογιστικά και ηλεκτρονικά, στερεί τους νέους της από την δυνατότητα κριτικής πρόσβασης και θήτευσης στην νοοτροπία του έντιμου, δίκαιου, δημοκρατικού και ανθρωπιστικού βίου. Χωρίς ανθρωπιστική παιδεία, αφήνει τον καθένα να βιώσει και ν' αναδείξει μόνος του τις πανανθρώπινες αξίες, μέσα σ' ένα κοινωνικό περιβάλλον που ήδη είναι θερμοκήπιο διαπλοκής, διαφθοράς, καιροσκοπισμού και ατομικού συμφέροντος. Κάτω απ' τις κοινωνικές αυτές συνθήκες ζωής, οι συνειδήσεις σαρώνονται, γιατί κανείς δεν φρόντισε να τις σταθεροποιήσει μέσω της Παιδείας.

Θεωρώντας ότι το κενό στην ανθρωπιστική Παιδεία πρέπει να αντιμετωπιστεί, προβήκαμε σε έρευνα για το τι συμβαίνει στα Πολυτεχνεία της χώρας και τι στα αντίστοιχα Πολυτεχνειακά Ιδρύματα της Δυτικής Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής. Επελέγησαν οι Πολυτεχνικές Σχολές, διότι οι ειδικότητες μηχανικού δεν περιλαμβάνουν στα μαθήματα κορμού ανθρωπιστικά μαθήματα (όπως εξάλλου δεν περιλαμβάνουν και άλλες Σχολές, όπως π.χ. οι Γεωπονικές, οι Οικονομικές, κ.λ.π.).

Η έρευνά μας, παρά το δειγματοληπτικό χαρακτήρα της, καταλήγει, με πολύ καλή προσέγγιση, στο εξής συμπέρασμα: Ότι τα Πολυτεχνεία της Βόρειας Αμερικής και της Δυτικής Ευρώπης, αντιλαμβάνονται τις ευθύνες των μηχανικών στις σύγχρονες τεχνολογικές κοινωνίες, όχι μόνο σε επιστημονικό, αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Έχουν εντάξει, ως εκ τούτου, στα Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών τους (Π.Π.Σ.) ως **υποχρεωτικά** μαθήματα, μια σειρά μαθημάτων ανθρωπιστικού περιεχομένου και χαρακτήρα. Στα μαθήματα αυτά περιλαμβάνονται μαθήματα **επιστημονικής και επαγγελματικής δεοντολογίας και ηθικής**, καθώς και μαθήματα που στόχο έχουν να εμπεδώσουν και να σταθμίσουν οι φοιτητές τις κοινωνικές επιπτώσεις της εφαρμογής της σύγχρονης επιστήμης και της τεχνολογίας. Επί πλέον, τα προγράμματα σπουδών, περιλαμβάνουν μαθήματα τα οποία διευρύνουν τους ορίζοντες των φοιτητών και τους προσφέρουν πολύπλευρη ανθρωπιστική καλλιέργεια, ώστε οι μηχανικοί, να μην είναι πρόσωπα ακρωτηριασμένα πνευματικά κι αποκομμένα από τη μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά του ανθρώπου, διαθέτοντας μόνο τεχνικές γνώσεις. Τέτοιου είδους μαθήματα αφορούν την φιλοσοφία, την κοινωνιολογία, την ψυχολογία, τις καλές τέχνες, την αισθητική, τις πολιτικές επιστήμες κ.λ.π. (δεν αφορούν μαθήματα όπως διοίκησης επιχειρήσεων, δικαίου, οικονομικών, ρητορικής, ξένων γλωσσών, κ.λ.π.). Με τον τρόπο αυτό, παρέχεται στους φοιτητές, ένα βάθρο ανάταξης για την περαιτέρω πνευματική τους καλλιέργεια και πολιτιστική ένταξη. Μάλιστα, τα ίδια τα Πολυτεχνεία, ευνοούν με προσθήκη στα Π.Π.Σ., πλην των υποχρεωτικών μαθημάτων ανθρωπιστικής παιδείας, και μαθημάτων που προσφέρονται κατ' επιλογήν.

Η έρευνα απέδειξε ότι, τα Αμερικάνικα Πολυτεχνεία περιλαμβάνουν στα προγράμματα σπουδών τους ως **υποχρεωτικά** μαθήματα ανθρωπιστικού χαρακτήρα το 15% με 17% των μαθημάτων τους. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται έως και 30% με τα κατ' επιλογήν μαθήματα ανθρωπιστικού χαρακτήρα. Στον Καναδά, τα ποσοστά στα **υποχρεωτικά** μαθήματα, εμφανίζονται μικρότερα, γύρω στο 10%. Στην Ευρώπη δεν υπάρχει κοινή πολιτική. Τα σκήπτρα φαίνεται ότι κρατούν η Ιταλία, η Αγγλία και η Γαλλία, όπου τα ποσοστά σε **υποχρεωτικά** μαθήματα είναι της τάξης του 6%. Η Ελλάδα, διατηρεί, αν όχι την τελευταία, μια από τις τελευταίες θέσεις της Ευρώπης, με ποσοστό **υποχρεωτικών** μόλις 1.5% (βλέπε επισυναπτόμενο πίνακα).

Από πλευράς ποιότητας μαθημάτων, αξίζει να αναφέρουμε ότι στην Βόρεια Αμερική και στην Δυτική Ευρώπη, δίνουν πολύ μεγάλη σημασία στα μαθήματα ανθρωπιστικού χαρακτήρα. Δηλαδή, δεν συμβαίνει αυτό που συμβαίνει στη χώρα μας

όπου, δεν φθάνει που διδάσκονται ελάχιστα έως καθόλου τέτοια μαθήματα, έχει δημιουργηθεί η **πολύ λανθασμένη** εντύπωση στους φοιτητές μας ότι πρόκειται για μαθήματα τριτευούσης σημασίας. Σε αντιδιαστολή με αυτά που κάνουμε στην Ελλάδα, αναφέρουμε ως τυπικό παράδειγμα το MIT, όπου οι φοιτητές παίρνουν τα ανθρωπιστικά τους μαθήματα από το παρακείμενο Πανεπιστήμιο του Harvard. Αυτό σημαίνει ότι ένας φοιτητής του MIT που θα πάρει, για παράδειγμα, ένα μάθημα φιλοσοφίας, θα το πάρει στη Φιλοσοφική Σχολή του Harvard(!), όπου οι συμμαθητές του θα είναι οι φοιτητές του Harvard που σπουδάζουν φιλοσοφία!

Επίσης, σημειώνεται ότι στις Σχολές Τεχνολογικών Εφαρμογών (ΣΤΕΦ) των ΑΤΕΙ, που είναι αντίστοιχες με τις Πολυτεχνικές Σχολές των ΑΕΙ, στα μαθήματα Δ.Ο.Ν.Α. (= Διοικητικά, Οικονομικά, Νομικά, Ανθρωπιστικά), σε περίπου τα μισά Τμήματα, δεν έχει εισαχθεί ακόμα ούτε ένα «Ανθρωπιστικό» μάθημα.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σας αναφέρω μία μικρή, αλλά νομίζω πολύ χρήσιμη εμπειρία μου σχετικά με την διδασκαλία μαθημάτων ανθρωπιστικού χαρακτήρα στο ΕΜΠ. Διαπιστώνοντας το, κατά τη γνώμη μου, μεγάλο έλλειμμα ανθρωπιστικής παιδείας που έχει το ΕΜΠ, αποφάσισα να πάρω την πρωτοβουλία και να βοηθήσω, με τις πολύ μικρές μου δυνάμεις, για να βελτιωθούν, έστω και λίγο, τα πράγματα. Προϊόν αυτής της πρωτοβουλίας ήταν η συγκρότηση του μαθήματος «Επιστήμη και Άνθρωπος», το οποίο διδάσκω στη Σχολή μου, στο 8^ο εξάμηνο, από το ακαδ. έτος 2001-2002, ως ελεύθερο κατ' επιλογήν μάθημα. Η ανταπόκριση των φοιτητών υπήρξε απρόσμενη, αφού κάθε χρόνο ο αριθμός των φοιτητών που παρακολουθεί το μάθημα μεγαλώνει εντυπωσιακά. Μάλιστα δε, το μάθημα άρεσε τόσο πολύ στους φοιτητές που συγκέντρωσαν υπογραφές και υπέβαλλαν έγγραφο προς τον κ. Πρύτανη του ΕΜΠ προτείνοντας όπως το μάθημα αυτό να διδάσκεται σε όλες τις Σχολές του ΕΜΠ. Αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής ήταν να υιοθετήσει το μάθημα η Σχολή Μηχανολόγων, αρχής γενομένης από το τρέχον ακαδ. έτος, ενώ άλλες Σχολές προτίθενται να το υιοθετήσουν από το νέο ακαδ. έτος.

Στο εν λόγω μάθημα διδάσκονται οι βασικές έννοιες και αρχές της **Επιστημονικής και Επαγγελματικής Δεοντολογίας και Ηθικής**, με την ευρεία έννοια των όρων (όπως εξ' άλλου δηλώνει και ο τίτλος του συγγράμματός μου: «ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Επαγγελματική Δεοντολογία για Επιστήμονες και Τεχνικούς»). Προφανώς, οι γνώσεις αυτές είναι τελείως απαραίτητες για κάθε επιστήμονα και τεχνικό προκειμένου να μπορεί να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις που θα αντιμετωπίσει, τόσο στη δουλειά του, όσο και προπαντός ως άνθρωπος. Γι' αυτό, η πιο πάνω εμπειρία μου, με έχει οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι ένα τέτοιο μάθημα θα πρέπει να είναι «εν εκ των ων ουκ άνευ» σε κάθε Π.Π.Σ. όλων των Τμημάτων των ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, όπου είναι βέβαιον ότι υπάρχουν επιστήμονες που θα το καλύψουν από πλευράς διδασκαλίας και συγγραμμάτων.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, ίσως δίνει απάντηση στην έξαρση των φαινομένων διαπλοκής και διαφθοράς που παρατηρούνται στη χώρα μας, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, που να κατατασσόμαστε πρώτοι στην διαπλοκή και διαφθορά στην Ευρώπη και μεταξύ των πρώτων σε ολόκληρο τον κόσμο. Είναι, νομίζω, γεγονός ότι η Ελλάδα έχει γεμίσει από επιστήμονες, αλλά έχει ερημώσει από Ανθρώπους. Άλλωστε, πέραν κάθε αμφιβολίας, γινόμαστε καθημερινά μάρτυρες της σήψης και της επικράτησης του μετρίου και του σαθρού, ενώ η διανόηση δεν μπορεί να βλαστήσει αποκλειόμενη παντελώς από το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Με δεδομένα αυτά, η εισαγωγή στα Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών των ΑΕΙ και ΑΤΕΙ περισσότερων υποχρεωτικών μαθημάτων ανθρωπιστικού χαρακτήρα, θεωρώ ότι αποτελεί αναγκαιότητα και καταλύτη για αναστροφή του κλίματος που επικρατεί στη χώρα.

Ένα τέτοιο εγχείρημα δεν εμφανίζει ιδιαίτερες δυσκολίες, διότι δεν εμπίπτει στις στενές αρμοδιότητες του Υπουργού Παιδείας, ούτε επιβαρύνει οικονομικά τον δημόσιο Προϋπολογισμό. Αφορά, ως δικαίωμα, καθήκον και υποχρέωση μόνο τους καθηγητές των ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, αυτούς που κατά νόμο έχουν την ευθύνη κατάρτισης των προγραμμάτων σπουδών. Εναπόκειται κατ' αποκλειστικότητα στην δική τους βούληση, τον δικό τους προβληματισμό και σχεδιασμό, σχετικά με το τι πολίτες οφείλουμε να παραδίδουμε στην Κοινωνία. Εξαρτάται από τη δική τους κουλτούρα να κατανοήσουν την μεγάλη σημασία που έχουν τα ανθρωπιστικά μαθήματα για τους φοιτητές και κατ' επέκταση για την κοινωνία.

Τέλος, είναι οι καθηγητές και μόνον αυτοί, που πρέπει να απαντήσουν στο ερώτημα: Πώς είναι δυνατόν οι καθηγητές των καλύτερων Πανεπιστημίων του πλανήτη, όπως είναι π.χ. του MIT, του κορυφαίου Πολυτεχνείου στον κόσμο, που εδρεύει στην Μέκκα του καπιταλισμού, να έχουν αποφασίσει το 22% του συνόλου των προπτυχιακών μαθημάτων να είναι μαθήματα ανθρωπιστικής παιδείας και μάλιστα **υποχρεωτικά** για τους φοιτητές, ενώ στο Ε.Μ.Πολυτεχνείο, που εδρεύει στην χώρα που γέννησε τις πανανθρώπινες αξίες, το ποσοστό των υποχρεωτικών μαθημάτων ανθρωπιστικής παιδείας να είναι μόλις 1.5%;

Για την διαφθορά που μαστίζει τη χώρα, δικαιούται να παραπονεθεί κάποιος όταν έχει κάνει το καθήκον του για να την αποτρέψει, προσφέροντας αγωγή ψυχής. Εμείς οι καθηγητές των ΑΕΙ και ΑΤΕΙ πριν απ' όλους οφείλουμε να αναρωτηθούμε: Κάναμε το καθήκον μας; Δημιουργήσαμε τις αναγκαίες πνευματικές συνθήκες για αποτροπή του κοινωνικού κινδύνου; Φτιάξαμε πολίτες με όραμα για το αύριο; Φροντίσαμε να τους δείξουμε το φως, ή τους αφήνουμε να παλεύουν χωρίς εφόδια ψυχής στο σκοτάδι, ακυρώνοντας το κοινωνικό αύριο;

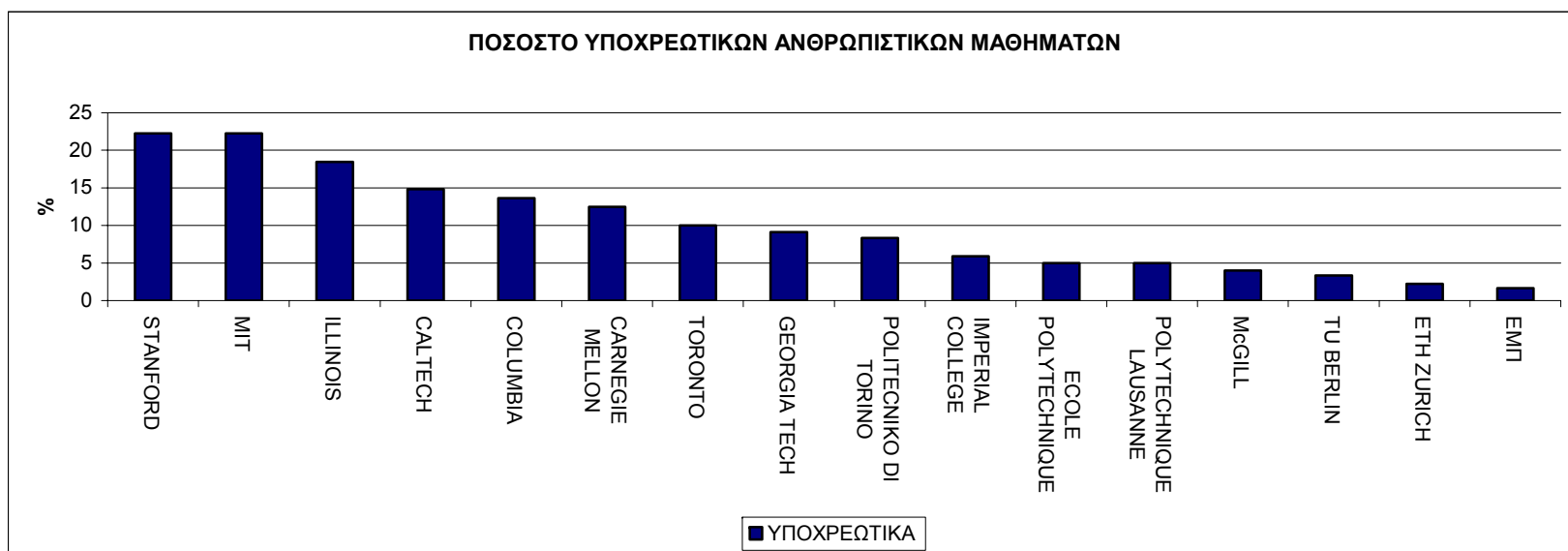
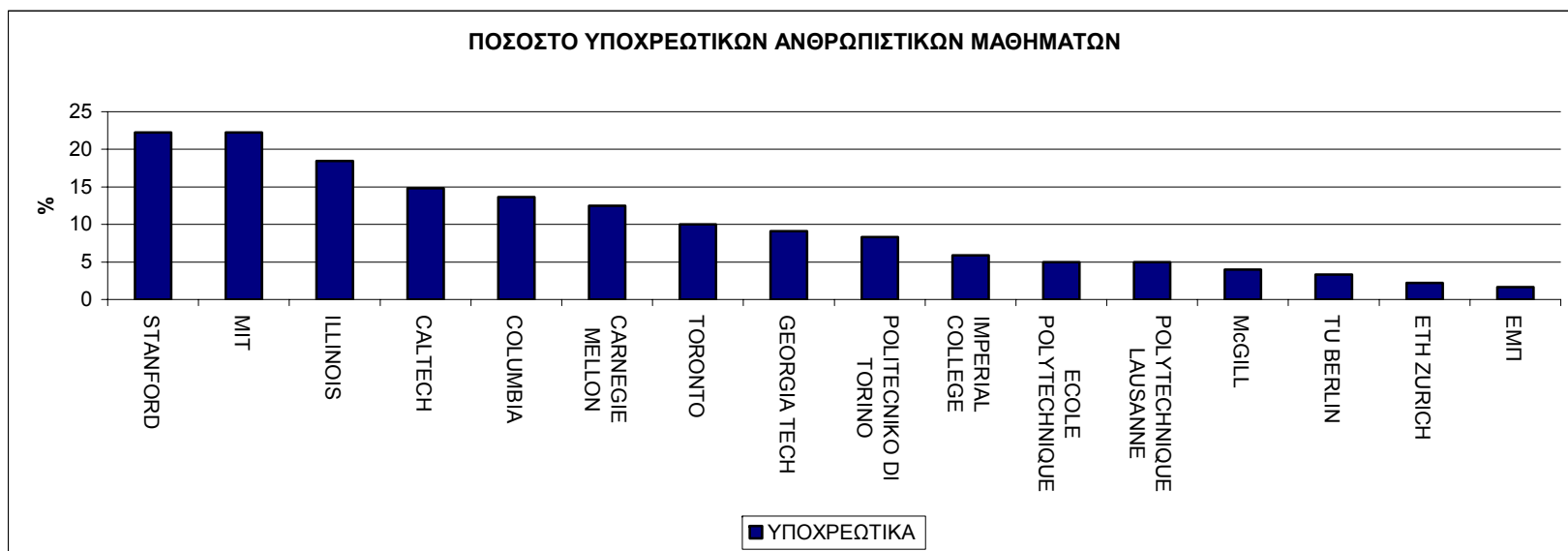
Κυρία Υπουργέ

Σας παρακαλώ θερμά, αλλά και κάθε έναν ξεχωριστά από τους παραλήπτες της επιστολής μου αυτής, αν συμμερίζεστε τα ανωτέρω, να πρωτοστατήσετε, καθένας από την θέση του και με τον τρόπο του, για τη γρήγορη εφαρμογή τους, έτσι ώστε, **το συντομότερο δυνατόν**, να αναβαθμιστούν, τόσο ποιοτικά, όσο και ποσοτικά, τα Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών των ΑΕΙ και ΑΤΕΙ με μαθήματα και συγγράμματα υψηλού επιπέδου στον πρώτης σημασίας τομέα της Παιδείας μας, που είναι η ανθρωπιστική Παιδεία. Στην προσπάθειά σας αυτή θα με βρείτε εσείς, και κάθε παραλήπτης της παρούσης, πρόθυμο για κάθε συνεργασία.

Με τιμή

Παρασκευάς Ν. Παρασκευόπουλος
Καθηγητής ΕΜΠ

Τηλ.: 210-7722501 (ΕΜΠ)
210-6525676 (οικία)
FAX: 210-7722502
e-mail: parask@softlab.ntua.gr

Πίνακας. Τα ποσοστά των υποχρεωτικών (πάνω) και το άθροισμα των υποχρεωτικών και κατ' επιλογήν (κάτω) μαθημάτων ανθρωπιστικού χαρακτήρα σε Πολυτεχνεία και Πολυτεχνικές Σχολές της Βόρειας Αμερικής, της Δυτικής Ευρώπης και της Ελλάδος.